

SPOMINI NA POLJANSKO IN ŽIROVSKO ČETO
GORENJSKEGA ODREDA

Leta 1942 je bila Osvobodilna fronta v Žireh in okoliških vaseh močno aktivna. To aktivnost, moralo in simpatije prebivalstva so dvigale oborožene akcije borcev Poljanske čete, ki so v tem letu pogosto taborili v gozdovih Žirovskega vrha in okolice.

Dejavnost odbora OF se je posebno stopnjevala v zadnjih mesecih leta 1942, ko so Nemci poklicali na rekrutacijo mladince letnika 1923 in 1924, da jih mobilizirajo v nemško vojsko, med katerimi sem bil tudi jaz. Cilj in naloga odbora OF je tedaj bila, organizirati čimveč mladincev, da bi se prostovoljno vključili v partizanske enote Gorenjskega odreda. Vse te priprave, da bi se čimveč mladincev odvrnilo od nemške mobilizacije in da bi odšli v partizane, so zaradi stroge ilegalnosti prizadevale mnogo dela in skrbi zlasti članom odbora OF. Dne 10. januarja 1943 je iz Žirov in okoliških vasi odšlo v partizane 18 mladincev, ki so se priključili Poljanski četi Gorenjskega odreda. Odločitev, da se prostovoljno priključijo partizanom, ne oziraje se na zimo in represalije, ki jih bodo Nemci izvajali nad njihovimi sorodniki, je ustvarila v dolini Žirov velik mobilizacijski pomen za Osvobodilno fronto. Z odhodom teh mladincev v partizane se je stopnjevala aktivnost prebivalstva, ki je vedno bolj množično sodelovalo z narodno-osvobodilnim gibanjem. Odras te množične dejavnosti prebivalcev je bil v tem, da so se že v naslednjih mesecih prostovoljno vključevali v Poljansko četo še novi mladinci s tega področja. S prihodom teh prostovoljcev, ki jih je bilo vedno več, se je v mesecu aprilu leta 1943 formirala Žirovska četa v sestavu Poljanskega bataljona Gorenjskega odreda.

Štirje mladinci iz vasi Ledince smo se takrat odločili, da odidemo v partizane. Organiziral nas je moj brat Rado, ki je bil že od leta 1941 član odbora OF v Žireh.

Posebno moralo in veselje, da čimprej odidemo v partizane, nam je nudila skupina Poljanske čete, ki je pod vodstvom Pavleta Ingliča-Bara prispela v noči od 30. oktobra na 1. november 1942 na Ledince. Taborili so v 15 minut oddaljenem Županovem gozdičku v Grobljevcah. Hrano jim je kuhala moja mama, borcev pa smo jo menjaje se nosili zjutraj, opoldne in zvečer.

Ta skupina se je zadrževala v Grobljevcah 3 dni. V tem času so izvedli 3 manjše akcije v okoliških vaseh: prvi večer kazensko revizijo pri posestniku Maksu Filipiču, po domače Brctu, v Mrzlem vrhu, pri čemer so kot vodiči in nosači sodelovali tudi mladinci iz naše vasi; naslednji večer prehrambeno revizijo pri posestniku Ivanu Poljanšku, po domače Ma-

drjanovcu, na Selu; tretji večer pa so v vasi Selo požgali več telefonskih drogov, razrezali telefonske žice, potem pa se umaknili v gozdove Žirovskega vrha.

Decembra 1942 smo izvršili vse priprave za odhod v partizane. Zadnje dni pred slovesom smo iz Čižmarske čevljarske zadruge v Žireh dobili nove čevlje, ki sta nam jih priskrbela in po meri napravila Mirko Kosmač in Franc Kavčič. Bili smo kar dobro opremljeni. Najhujše je bilo to, da nismo imeli orožja. Obstajale so možnosti, da nabereмо ročne granate na bližnji, tedaj minirani državni meji med Italijo in Nemčijo, vendar nam je bilo zaradi snega pobiranje granat onemogočeno, a tudi sicer nam je bilo to delo nepoznano.

V decembru in začetku januarja 1943 je začelo po malem snežiti. Zapadlo je 30 cm snega in nastopil je precej hud mraz. Končno smo prejeli obvestilo, da pridejo v nedeljo 10. januarja 1943 po nas borci Poljske čete.

Skupina borcev Poljske čete je pod vodstvom komandirja Bineta Mlakarja in polit-delegata Antona Kržišnika-Ljuba prispela na Žirovski vrh. Z Žirovskega vrha so ponoči odšli po skupinah v Žiri. Skupine so odšle v Novo vas, Staro vas, Dobračevo in Ledinco, kjer smo se jim priključili novodošli prostovoljci. Iz doline smo krenili na Žirovski vrh. Bila je mrzla zimska noč. Na poti nas je precej oviral visokozapadli sneg, katerega je bilo vedno več, ko smo se vzpenjali v hrib. Pozno ponoči smo prispeli na Žirovski vrh, na Čičev grič. Tu smo imeli zbirališče v betonskem bunkerju bivših jugoslovanskih vojaških utrd.

Ob prihodu naše skupine je bilo okrog bunkerja že več novodošlih mladincev in borcev Poljske čete, nekateri pa so se zadrževali v bunkerju in se gredli pri ognju sredi bunkerja.

Po daljšem postanku se je zbralo pri bunkerju 12 novih prostovoljcev in nekaj ostalih borcev Poljske čete s komandirjem Binetom, polit-delegatom Ljubom ter rajonskim sekretarjem Milanom Žakljem-Žirovnikom. Po krajšem posvetu vodstva smo krenili na drugo stran Žirovskega vrha, nad Zalo. Odšli smo po ozki, sneženi gazi mimo samotnih kmetij in se ustavili pri kmetu Jakobu Oblaku, vulgo Kozinu. Nastanili smo se v hiši in v toplem hlevu.

Naslednji dan sta nam komandir Bine in polit-delegat Ljubo dala prve napotke o življenju v partizanih. Ljubo nam je govoril o pomenu oborožene borbe proti okupatorju. Povedal nam je, da to ni le borba proti okupatorju, temveč borba vseh jugoslovanskih narodov za socialno in nacionalno osvoboditev, ki jo vodi Komunistična partija Jugoslavije. Seznanil nas je z načinom bojevanja partizanov, o potrebi stroge ilegalnosti in partizanskih zvez, konspiraciji itd. Ko nam je vse to povedal, smo vsi novinci pred njim prisegli. Vsebine prisege se ne spominjam več. Ljubo je bral prisego, mi pa smo ponavljali za njim. Tišina je motilo le rožljanje verig, na katere je bila privezana živina v hlevu. Po prisegi nam je svetoval, naj si vsak po želji izbere partizansko ime. Potem je neki borec, ki je opravljal dežurno službo, napisal seznam z ilegalnimi imeni za razpored straže. Od novincev smo bili zbrani naslednji:

Anton Erznožnik-Sulc z Žirovskega vrha, Franc Mrovlje-Jelen z Žirovskega vrha, Anton Žakelj iz Stare vasi (Žiri), Janez Govekar iz Stare vasi (Žiri), Leopold Kavčič-Svarun iz Stare vasi (Žiri), Karol Kavčič-Iztok iz Nove

vasi (Žiri), Milan Istenič-Igor iz Dobračeve (Žiri), Leopold Oblak-Rojc iz Nove vasi (Žiri), Pavel Kristan iz Ledinice (Žiri), Janko Mrovlje-Marko iz Ledince (Žiri), Jože Mrovlje-Jurček iz Ledince (Žiri), Ferdinand Dolinar-Miklavž iz Ledince (Žiri).

Večinoma vsi novinci so bili nevešči z upravljanjem brzostrelnega orožja. Zato smo že prvi dan z zanimanjem poslušali predavanje mitraljezca in njegovega pomočnika o mitraljezu-zbrojevki. Zbrojevko sta večkrat razstavila in sestavila, da smo se naučili, kako se ravna s tem orožjem.

Levo: Janko Mrovlje-Marko kot borec v Žirovski četi leta 1945. — Desno: Zorko Kopač-Zivko, komandir Poljanske čete od aprila do julija 1945

Prvi dan je hitro minil. Pozno popoldne smo bili od starešinskega kadra obveščeni, da odidemo zvečer dalje, ker se bomo priključili ostalemu delu Poljanske čete. Ko se je zmračilo, smo krenili z Žirovskega vrha v dolino preko reke Sore in čez cesto mimo Gorenje vasi v Hlavče njive. V Hlavčih njivah smo se nastanili v hiši in hlevu kočarja Janeza Šubica, po domače Šoštarja. Tu smo se pridružili skupini borcev Poljanske čete pod vodstvom komisarja Kostje.

Poleg že navedenih novodošlih prostovoljcev so bili tedaj tu zbrani še naslednji borci Poljanske čete:

Albin Mlakar-Bine, komandir Poljanske čete, iz Gorenje vasi v Poljanski dolini, Jože Črnič-Kostja, komisar Poljanske čete, iz Ljubljane, Pavel Inglič-Bar, vodnik Poljanske čete, iz Gorenje vasi v Poljanski dolini, Anton Kržišnik-Ljubo, polit-delegat čete, iz Stare vasi (Žiri), Albin Debevc-Zdravko, mitraljezec, iz Ljubljane, Franc Jernejc-Milče, mitraljezec, iz

Ljubljane, Emil Štraus-Muren, absolvent medicine, iz Ljubljane, Albin Ramovž-Tarzan, kuhar, iz Zakobiljeka pri Poljanah, Stane Ponomarenko iz Žirov, Zdravko Kržišnik-Bajtar iz Ljubljane, Nada Tavčar iz Podobena pri Poljanah, Vinko Magister iz Ljubljane, Jože Platiša-Gašper iz Poljan, Pavel Platiša-Teodorov iz Poljan, Rafael Buh-Rafel iz Poljan, Franci Pustovrh-Skobec iz Podutika pri Ljubljani, Janez Kopač-Boštjan iz Ljubljane, Drago Nahtigal-Dabo iz Ljubljane, Stane Babnik-Nande iz Ljubljane, in še nekaj drugih.

V Hlavčih njivah smo se zadrževali do naslednjega večera. Vodstvo nas je obvestilo, da pričakujemo na prihod komandanta Škofjeloškega bataljona, Fazana, ki je bil prav tiste dni imenovan za komandanta Gorenjskega odreda. Drugi dan, tj. 12. januarja 1945, je pozno zvečer prispel komandant Stane Starc-Fazan, učitelj, doma nekje s Primorske, in njegov kurir; z njima sta prišla še Gregor Rupar-Gregče iz Srednje vasi pri Poljanah in rajonski sekretar Anton Peternel-Igor iz Delnic pri Poljanah.

Še isti večer je bil v Šuštarjevem hlevu zbor, na katerem nam je govoril komandant Fazan o pomenu borbe proti fašizmu itd. Po končanem govoru nam je povedal, da so zaradi slabih vremenskih razmer in visoko zapadlega snega odločili, naj se Poljanska četa razdeli v dva voda. Vsak vod naj odide na določeni teren, da bo tam preživel najhujšo zimo. Brž ko bodo vremenske razmere zadovoljive, se bo četa ponovno združila in pričela z večjimi oboroženimi akcijami proti Nemcem v sestavu Škofjeloškega bataljona. V tem času pa naj zberemo čim več orožja in se izvežbamo v upravljanju z njim. Priporočil nam je tudi, naj se politično vzgajamo in delamo po navodilih starešinskega kadra.

Komaj smo spoznali komandanta Fazana, smo se prepričali, da imamo dobrega, energičnega in vojaško izvežbanega komandanta. Tedaj sem Fazana videl prvič in zadnjič. Dne 14. januarja 1945 je zaradi izdaje padel v bivaku — bunkerju nad Srednjo vasjo pri Poljanah. Z njim sta padla tudi kurir Grega Rupar-Gregče in Franc Ravbar-Vitez, komisar Gorenjske cone, ki je bil po osvoboditvi proglašen za narodnega heroja.

Po govoru komandanta Fazana so nas razdelili v dva voda. Jaz sem bil dodeljen v vod tov. Bara in polit-delegata Ljuba, v katerem so bili še: mitraljezec Milče, Tarzan, Bajtar, Stane, Iztok, Svarun, Jurček, Sulc in Jelen.

Naš vod je pod vodstvom tov. Bara in Ljuba še isti večer krenil iz Hlavčih njiv nazaj na Žirovski vrh. Spotoma smo se ustavili v vasi Lajše pri kmetu Čadežu, kjer smo počivali in jedli. Nato smo krenili dalje in prispeli zjutraj na Žirovski vrh h kmetu Vinku Justinu, po domače Merlaku, pri katerem smo se nastanili.

Kmet Vinko Justin je bil aktiven in znan kot eden prvih podpornikov partizanov na Žirovskem vrhu. Na njegovi kmetiji je bil nekaj center, kjer se je zbiral material in živež za partizane s področja Žirov.

Vinko Justin je bil dne 5. decembra 1945 ujet na svoji domačiji z 9 kurirji, ki so bili nastanjeni pri njem. Zaradi izdajstva jih je ujela skupina belogardistov iz postojanke Lučine, Šentjošta in Svetih Treh kraljev. Belogardisti so kurirje z Vinkom Justinom vred izročili Nemcem, ki so jih pozneje kot talce ustrelili v Škofji Loki.

Naslednji večer, dne 13. januarja 1945, smo zapustili kmetijo Merlaka in odšli preko hriba na Žirovski vrh nad Zalo. Nastanili smo se pri kmetu Matevžu Vodniku, po domače pri Brdarčku. Njegovo domačijo smo poime-

novali s psevdonimom »Pri Tomažinu«. Na tej kmetiji smo se zadrževali teden dni, ponajveč v skednju nad hlevom. Prve dni so se nam po zvezi iz Žirov pridružili še naslednji prostovoljci: Stane Primožič-Gorazd iz Žirov, Janez Strlič-Orlov iz Žirov, Lojze Kopač-Pepe iz Nove vasi (Žiri), Pavel Pivk-Mirko iz Nove vasi (Žiri), Anton Žakelj-Gašper iz Goropek (Žiri), Jože Poljanšek-Jan iz Nove vasi (Žiri).

S prihodom imenovanih je naša skupina štela že 18 moških. Drugi dan bivanja na Brdarčkovi kmetiji sta nam vodnik Bar in Ljubo povedala, da bomo pričeli naslednji dan zjutraj v gozdu ob potoku pod Brdarčkovu kmetijo graditi bivač-bunker, v katerem se bomo zadrževali nekaj časa, dokler ne bo sneg vsaj deloma skopnel. S tem, da bi odšli v gozd, ne bomo več ogrožali Brdarčkovu družine. Znano je, da so Nemci takrat, če so zvedeli, da kmet podpira partizane, požgali domačijo, njega in družino pa izselili ali ustrelili.

Ko se je naslednji dan zjutraj pričelo daniti, smo odšli v gozd Lom, oddaljen kakih 10 minut od Brdarčkovu domačije. S seboj smo nesli razno orodje: lopate, krampe, sekire in žago, kar vse nam je prejšnji večer pripravil gospodar.

Krenili smo po ozki sneženi gazi, ki je vodila od Brdarčkovu kmetije do Osrejeve grape in dalje preko potoka Osrejevke mimo Maternikove bajte do 20 minut oddaljene ceste v dolino, ki pelje v smeri Gorenja vas—Lučine. Kjer je gaz v Osrejevi grapi prečkala potok, smo stopili v potok in po vodi krenili navzgor za okoli 200 m. Tu smo ob veliki skali zraven potoka izbrali primeren prostor za bivač in pričeli kopati.

Preden smo pričeli z delom, smo se posvetovali in se sporazumeli, da zgradimo bivač v največji tajnosti. Te začetne mere so bile nujne, da se ne bi izdali, predno bi bil bivač narejen. Na vsaki strani grape smo postavili eno stražarsko mesto. Če je kdo prišel po stezi, ki je vodila v dolino, nas je stražar z znakom opozoril, da smo prekinili z delom. Ko je neznanec odšel dalje, smo nadaljevali. Med seboj smo se le polglasno pogovarjali. Udarce sekir in krampov je blažil šumeči potok. Da nas ne bi presenetila nemška patrulja, smo Brdarčkovu hčerko Marjanco, pozneje pa še nekatere družinske člane na Planinškovi domačiji določili za obveščanje. Planinškovo domačijo smo poimenovali s psevdonimom »Pri Jakopinu«. Prebivalce omenjenih kmetij smo organizirali za obveščevalno službo zategadelj, ker so bili najbližji sosedje in naklonjeni partizanom.

Že prvi dan so bili nekateri tovariši določeni, da skrbijo za redno odpravljanje sledu v snegu. Po tej nalogi so redno vsak večer odhajali po sneženi gazi v dolino do ceste, ki pelje na Lučine, da je bila gaz vseskozi enakomerna. Od steze do mesta v grapi, kjer smo imeli delovišče, ni bilo sledu, ker smo hodili le po vodi. V grapo in iz nje smo hodili samo ponoči. V njej smo se pri delu zadrževali ves dan. S seboj smo imeli suho hrano, žejno pa smo si gasili ob potoku. Ko se je zmračilo, smo se vrnili nazaj na Brdarčkovu kmetijo, kjer nas je že čakala topla in izdatna večerja. Utrujeni smo po večerji takoj odšli v skedenj k počitku. Drugi dan smo se vrnili v grapo na delo. Ta dan je zjutraj začelo snežiti. Snežilo je 3 dni in zapadlo je skoraj en meter snega, kar je bilo za nas izredno ugodno, ker okoliški kmetje niso hodili ven, temveč so se zadrževali doma. Vremenske nevarnosti so nam premočile samo obleko. Kdor pa je imel dežni plašč, je bil tudi moker od znoja, ker smo ves dan hiteli z delom.

V bregu ob potoku smo izkopali v zemljo kvadratni izkop v izmeri 4×4 m in v višini okoli 2 m. Ko je bil izkop gotov, smo vanj postavili leseno ogrodje iz stebričev, stene in streho pa smo obložili z deskami. Deske smo nosili v grapo tretji dan ponoči iz pol ure oddaljene Kovačeve žage v Todražu ob Brebovnici. Prenos desk je bil naporen zlasti zaradi tega, ker smo morali paziti na sledi v snegu.

Te dni smo se vsak večer vračali na Brdarčkovo domačijo povsem premočeni. Sušili smo se ob krušni peči. Po večerji smo se dalj časa zadrževali v sobi in si pri peči sušili obleke, poleg tega pa se menjavali na straži, ki smo jo imeli v neposredni bližini domačije.

Na Brdarčkovi kmetiji sta živelata gospodar in gospodinja, stara že preko 60 let, in hčerka Marjanca, ki je bila staršem v oporo pri delu na kmetiji. Gospodinja je mati, hčerka Marjanca pa ji je pridno pomagala. Obe sta skrbeli in kuhali tudi za nas. Z gospodarjem Matevžem smo se dobro razumeli. Zelo se je zanimal za razvoj partizanskega gibanja. Zvečer je vselej, predno smo odšli k počitku, poklical gospodinja ali hčerko, da sta nam iz kleti prinesli polno »škundro« jabolk. Čeprav smo se branili, da imamo dovolj, sta nam jih še prinesli, ko je bila »škundra« prazna. Jabolka smo radi jedli, saj vsi, razen Bara in Tarzana, še nismo izpolnili 20 let.

Po petih dneh je bil bivak oziroma bunker, kot smo ga nazivali, zgrajen. Bil je popolnoma pod zemljo. Streha je bila dvojna z vmesnim zračnim prostorom, ki je bil pokrit z lepenko, da streha ni puščala, ko smo jo zametali z zemljo. V bivaku smo napravili enonadstropne pograde — ležišča. Na vsakem ležišču sta lahko ležala dva tovariša. Bunker je imel tudi police za hrano in orožje. Pri vhodu v bivak smo na levi strani zgradili štedilnik za ogrevanje in kuhanje hrane. Kovinske dele štedilnika in dimne cevi nam je dala Brdarčkova hči Marjanca, ki je nabavila štedilnik z motivacijo, da ga bo postavila v svoji hiši v Dobravi pri Gorenji vasi. Bivak je bil skrbno napravljen in zamaskiran. Vhod si opazil šele, če si prišel po vodi tik do njega. Posebno velika skala, ki je tedaj stala ob vhodu v bunker in še danes stoji na svojem mestu, nas je ščitila. Ko je bil bivak narejen, smo bili vsi veseli, posebno pa še naš vodja Bar, ki je ves čas vodil gradnjo. Bara smo šaljivo nazivali »inženir«. Ker smo tedaj zaradi stroge ilegalnosti dali vsakemu ilegalno ime, je tudi ta bivak dobil ime: »avtobus«.

Kako pomembno delo je bilo opravljeno z izgradnjo tega bivaka, se tedaj še nismo zavedali. Po 15 dneh smo bivak, ko je zima popustila, za vselej zapustili in kot borci Poljanske čete odšli na pohod. Po našem odhodu so se v bivaku nastanili kurirji. Za kurirje so bili določeni nekateri naši borci in novodošli prostovoljci. Ta kurirska postaja je opravljala kurirsko zvezo z Gorenjskega in preko Dolomitov in Verda na Ljubljanski vrh in dalje na Dolenjsko. Pozneje, ko je bila tod kurirska postaja, je našel v bivaku zatočišče marsikateri partizan in novodošli prostovoljec, ki se je pridružil naši četi. Znani so primeri, da je kakšen borec Poljanske čete ponoči na pohodu izgubil zvezo z edinico. Ker ni vedel kod ne kam, se je vrnil v bivak, kjer so mu kurirji takoj posredovali zvezo s četo. Ker je šlo skozi ta bivak nešteto partizanov, so ga pozneje spontano vsi imenovali »avtokomanda«. Zaradi prevelike cirkulacije partizanov preko tega bivaka, pa se tudi kurirji v njem niso počutili več varni. V poletju leta 1943 so se odselili. Bivak je sameval. Vanj se je včasih le še zatekel kakšen partizan.

V času velike ofenzive na Žirovski vrh od 1. do 3. avgusta 1943 pa so Nemci odkrili tudi ta bunker. Kljub temu, da je bil prazen, mu niso pri-
zanesli. En dan prej, preden so ga Nemci uničili, so tovariši iz njega odnesli
ranjenega partizana, ki je imel tamkaj zatočišče. Dva tovariša sta ga pre-
nesla na hlev Brdarčkove domačije in ga skrila v senu. Tu je v varstvu in
oskrbi Brdarčkove družine srečno preživel ofenzivo.

Po dograditvi bivaka je stalo pred nami še nešteto nalog, ki pa smo
jih reševali le ponoči, ker je bilo premikanje za dne otežkočeno zaradi
nevarnosti izdajstva in bližnjih nemških postojank.

Janko Mrovlje-Marko, Pavle Inglič-Bar
in Zdravko Rink kot člani VOS pozimi
leta 1943/44

Nemci so tedaj imeli postojanke z orožniškimi postajami v Žireh, Fužini,
Sovodnju, Trebiji, Kopačnici, Hotavljah, Gorenji vasi in Lučinah. Poleg
teh so imeli še edinice finančnih straž na tedanji nemško-italijanski meji
v Lučinah, Kopačnici, Sovodnju, Javorjevem dolu in v Žireh. Ob državni
meji v Dolomitih pa sta bili belogardistični postojanki Šentjošt in Sveti
Trije kralji.

Državna meja med Nemčijo in Italijo je bila preko gozdov izsekana
s 100-metrskim obmejnim pasom in v širini več metrov zagrajena z bodečo
žico. V zemlji so bile pod žico položene ročne granate, med seboj povezane
z žico. Ker so bile te granate primerne za našo oborožitev, smo jih pobirali
in tako napravili prehode preko teh ovir. Nemci so kmalu ugotovili, da
so bile granate pobrane in so zato predvsem na prehodih dodatno polagali
večje »nagazne« mine, ki so jih imenovali »muštafarice«. Te mine so bile
zelo nevarne; zaradi njih je bilo več žrtev med prebivalci in partizani teh
krajev.

Vse te okoliščine in bližina nemških postojank pa niso ovirale parti-
zanov. Nemci so ob vsaki naši akciji takoj izvedli protiakcijo, pregledali
teren in gozdove, kjer so se pojavili partizani.

Življenje v bivaku-bunkerju je bilo tovariško, vendar povsem vojaško.
Čez dan smo se običajno zadrževali v bivaku in počivali. V popoldanskem
času pa smo se že pripravljali na odhod v nočne akcije. V bivaku smo
skrbeli za čistočo. Umivali in brili smo se ob potoku. Nenehno skrb smo
posvečali vežbanju in čiščenju orožja, ki je moralo biti vedno v najlepšem
stanju. Po izdatni malici — suhi hrani, ki smo jo dobili popoldne namesto
kosila, nas je starešinski kader seznanil z nočnimi akcijami in razporedom

straže za naslednji dan. Polit-delegat Ljubo nam je vsak dan predaval v politični uri in prebral radijska poročila, ki smo jih prejeli s terena Žiri. Pridno smo se učili partizanske pesmi, ki smo jih ob večerih peli, ko smo obiskovali prebivalce po okoliških kmetijah in v dolinah, kamor smo odhajali v akcije.

Običajno smo vsak večer, ko se je zmračilo, vsi, razen kuharja in dveh tovarišev, odšli z določenimi nalogami na teren. Nekateri so odšli po hrano k bližnjim kmetom, drugi pa so odhajali na akcije v Žiri, Gorenjo vas in okolico. Hodili smo v trojkah ali največ v skupini 10 borcev. Tovariši, ki so odšli v dolino, so bili odsotni dva ali več dni. Vse važnejše akcije sta vodila tov. Bar in Ljubo. Skupino, ki je opravljala najvažnejšo nalogo, sta vedno spremljala mitraljezec in njegov pomočnik.

V bivaku smo kurili le ponoči, ker je bilo za dne zaradi dima nevarno. Kuhar je bil tov. Tarzan, ki je vselej ostal čez noč v bivaku. Ko se je zvečerilo, je takoj podnetil ogenj in skuhal topel obrok hrane, da smo se še najedli, preden smo odšli v noč. Ko smo se zjutraj vračali, nas je kuhar ponovno čakal z obrokom tople hrane. Jed in zasluženi počitek sta nam zelo prijala, saj smo se v bivač vračali zelo utrujeni po celonočni hoji v snegu in s polnimi nahrbtniki.

Hrano smo dobivali iz terenskih zalog. Krompir, jabolka in meso so nam dajali okoliški kmetje. Suha drva pa je Tarzan dobival v drvarnici Brdarčkovih kmetij.

Oblečeni smo bili povsem vojaško. Nosili smo kape »triglavke«, ki so bile rdeče obrobene. Imeli smo tudi nekaj belih pelerin, ki smo jih oblekli na pohodu v akcijo vselej, kadar smo si želeli varovalno barvo. Te pelerine so nam posebno dobro služile na stražarskem mestu, ki je bil za dne v neposredni bližini bivača.

Oboroženi smo bili z mitraljezom-zbrojevko in puškami raznovrstnih znamk. Največ smo imeli mavzeric. Orožja v začetku nismo imeli vsi. Zato smo stremeli za tem, da bi vsi dobili orožje in čim več municije. Z namenom, da dobimo puške, smo na Žirovskem vrhu obiskali precej kmetov, za katere smo vedeli, da skrivajo orožje, ki so ga dobili ob razpadu bivše Jugoslavije v vojaških utrdbah na Žirovskem vrhu. Včasih smo hodili tudi po več dni samo zato, da smo dobili orožje in municijo, a često so bili taki pohodi brezuspešni.

Ob večerih in v nočeh smo obiskovali tudi naše simpatizerje — kmete na Žirovskem vrhu, Zabrežniku, Kladju in drugod. hkrati pa smo pridobivali tudi druge. Če dalj časa nismo obiskali okoliških prebivalcev, so nas vpraševali, kje hodimo, da bi jim krajšali zimske večere. Taki večeri so bili zelo prijetni. Hodili smo v skupinah po 10 tovarišev. Pred hišo smo postavili stražo, ki pa smo jo zaradi mraza večkrat menjavali. Ostali so odšli v hišo, posedli okrog krušne peči in se pogovarjali z družino. Običajno je pogovor vodil tovariš, ki je bil politično najbolj razgledan. Družine smo seznanjali s stanjem na fronti, o pomenu naše borbe itd. Pri teh obiskih so nam navadno postregli z jedjo in pijačo. Vasovanje smo končali s prepevanjem partizanskih pesmi. Z obiskovanjem posameznih kmetov, kjer so bila tudi dekleta, smo navezali nešteto simpatij. Ta dekleta so postala naše najboljše aktivistke. Po naših navodilih so za dne odhajale v dolino do postojank in nam prinašale vesti, ki so nas zanimale. Obveščali pa so nas tudi terenski odbori OF v dolinah.

Po zbranih informacijah smo kljub visoko zapadlemu snegu odhajali v dolino ter opravljali manjše akcije. Ker so nas v postojankah navzlic zimi vedno čutili v bližini, smo povzročali velik strah med redkimi simpatizerji Nemcev, ki v manjših postojankah niso bili več varni ter so bežali v večje postojanke, v Kranj ali celo na Koroško.

Prebivalstvo je naše akcije v neposredni bližini nemških postojank množično odobravalo in se navduševalo, ker smo jih izvršili večinoma ponoči. Prebivalstvo je vedno bolj aktivno sodelovalo z narodnoosvobodilnim gibanjem. Tedaj so nas na Žirovskem vrhu in v okolici podpirali ponajveč kmetje z domačimi imeni: Za lesom, Planišk, Jurk, Štel, Mrov, Javorč, Mrlak, Špeh, Grohc, Petelin, Mališnitovec, Kovšak ter Pivka v Kladju idr.

Dne 25. januarja 1945 se je tov. Bar pozno popoldne vrnil v bivak. Takoj je pričel zbirati prostovoljce, da bi ponoči odšli na Trebijo, kjer bi naj na glavni cesti požgali most preko reke Sore. Akcija nas je vse navdušila. Bar je odločil, naj z njim odidejo naslednji: Svarun, Jurček, Orlov, Sule, Gašper, Miklavž in Pepe. Ker je mitraljezca Milčeta bolela noga, je prevzel mitraljez njegov pomočnik Gašper. Barove odločitve je bil zelo vesel, kajti mitraljezca smo vsi cenili in upoštevali. Gašperju se je mitraljez izredno podal, saj je bil velike, močne postave, poleg tega pa zelo hraber tovariš.

Ko se je zmračilo, smo še isti večer odšli do mostu na Trebiji. Trojko z mitraljezom smo postavili v zasedo, ostali pa smo pri hiši ob mostu na levi strani reke Sore odšli do skladownice drv — butaric, ki so bile zložene ob hiši. Te butarice smo nosili in metali na kup v vodo pod most. Ko je kup segal do mosta, smo ga zažgali. Komaj so drva zagorela, se je vžgal tudi leseni most, ki je bil prepojen s katranom. Most je popolnoma zgorel in se zrušil v vodo. Istočasno smo požgali ob cesti nekaj telefonskih drogov in presekali telefonske žice. Po izvršeni akciji smo se umaknili v Staro Oselico. Tu smo obiskali tedanjega župana Jezerška. Opozorili smo ga, naj preneha sodelovati z Nemci ter izvršili pri njem kazensko prehrabeno rekvizicijo. Po tej akciji smo v Oselici obiskali še dva kmeta, naša simpatizerja, kjer smo spravili blago, zaplenjeno pri Jezeršku. Nato smo se preko državne meje umaknili na italijansko stran h kmetu Na Malinovšu. Po dveh dneh smo se vrnili na Žirovski vrh.

Posledica požganega mostu na Trebiji je bila, da smo Nemcem vsaj začasno preprečili sleherni prevoz z avtomobili in avtobusi v Žiri. Obveščeni smo namreč bili, da pride nemška policija iz Škofje Loke prihodnje dni v Žiri seliti družine, katerih sinovi so se nahajali v partizanih.

Po požigu mostu so Nemci preusmerili promet v Žiri po cesti proti Sovodnju in čez dva manjša mostova na Fužini. Ta mostova so usposobili za težji promet tako, da so jih razširili in podstavili z dodatnimi oporniki.

Dne 27. januarja 1945 so se nemški policisti pripeljali iz Škofje Loke z avtobusi v Žiri, da bi izselili svojce partizanov. Od 18 družin pa so našli doma samo družino Venclja Pivka z Žirovskega vrha in jo odpeljali v pregnanstvo. Vse ostale družine so se pravočasno umaknile, ker so bile predhodno obveščene od odbornikov Osvobodilne fronte, Kjer Nemci niso našli ljudi, so izropali stanovanja. Odnegli so vse premičnine. Pozno popoldne so se z avtobusi vračali v Škofjo Loko. Pozneje so Nemci skušali te družine še dvakrat seliti, vendar niso uspeli, ker so se ljudje vselej že prej umaknili.

S to selitvijo so Nemci nekoliko pojačali moštvo okoliških postojank. Ko smo v »avtobusu« to zvedeli, smo predvidevali, da bodo Nemci priredili

hajko na Žirovski vrh. Dne 26. januarja 1943 zvečer smo se umaknili z Žirovskega vrha v dolino. Naslednji dan smo prebili v Novi vasi pri Žireh in se zvečer vrnili v našo postojanko na Žirovskem vrhu.

Nekako 20. januarja 1943 se je po večdnevem izostanku vrnil v bivak tov. Bar. Povedal nam je žalostno novico. Borci, od katerih smo se dne 12. januarja 1943 ločili v Hlavčih njivah, so pod vodstvom komandirja Bineta in komisarja Kostje odšli na Lovsko brdo nad Poljanami. Na Lovskem brdu so se nastanili v bivaku-bunkerju, ki so ga zgradili borci Poljanske čete že meseca decembra 1942. Bunker je bil zgrajen iz lesenih brun in pod

Del Žirovske čete v letu 1943. Na čelu kolone komandir čete Niko Blaznik-Rado

zemljo. Bil je nekaj manjši ko »avtobus«. Zgrajen je bil v istih okoliščinah v grapi, ob vodi in v gozdu. Bivak je nekdo izdal Nemcem, zato so ga obkolili in napadli. Nekaterim borcem je uspelo, da so pobegnili, drugi pa so padli ali bili ranjeni zajeti.

Nekaj dni zatem sta po terenski zvezi z Žirov prišla v naš bivak na Žirovskem vrhu Ferdinand Dolinar-Miklavž in Leopold Oblak-Rojc. Povedala sta, da je bil bunker napaden 18. januarja 1943 v jutranjih urah. V bivaku so počivali skoraj vsi borci. Prvi je zjutraj odšel na stražo tov. Dabo. Ob 7. uri ga je na straži zamenjal Rojc. Ko je njegov čas že mineval, je v gozdu nad grapo opazil Nemce v belih haljah, ki so obkoljevali grapo okrog bivaka. Takoj je ustrelil in alarmiral borce v bivaku. Ko je padel prvi strel, so pričeli Nemci streljati na bivak. V bivaku sta bila tedaj budna le Miklavž in Dabo. Ko sta zaslišala strel, sta oba takoj skočila bosa iz bivaka in se po grapi s stražarjem vred umaknila iz nemškega obroča. Miklavž je po snegu tekkel do bližnje kmetije, kjer so mu dali čevlje, od koder je nadaljeval pot v Žiri in se po terenski zvezi vrnil v našo edinico. Na podoben način se je umaknil tudi stražar Rojc. Dabo pa je bos taval po snegu, zaradi česar je močno ozebel. Zatekel se je v Gorenjo vas h kmetu Lužarju. Tu je po nekaj dneh zaradi ozeb dobil zastrupljenje ene noge. Ker zdravniške pomoči ni bilo, se je prijavil, da so ga odpeljali v bolnišnico Golnik. V bolnišnici so mu odrezali nogo. Ko pa je ozdravel, so ga Nemci kot talca ustrelili v Šentvidu pri Ljubljani.

Od partizanov, ki so tedaj bili v bivaku Lovsko brdo, so vojno preživeli samo Pavel Kristan, Milan Istenič in Vinko Magister. Preživeli so o tem dogodku po vojni pripovedovali naslednje:

Dne 18. januarja 1945 ob 8.10 uri zjutraj je bivač v Lovskem brdu napadlo preko 100 oboroženih Nemcev in raztrgancev. Tedaj se je v bivaču zadrževalo 16 partizanov, in sicer: Albin Mlakar-Bine, komandir Poljanske čete, Jože Černič-Kostja, komisar Poljanske čete, Albin Debevc-Zdravko, mitraljezec, Franci Pustovrh-Skobec, Janez Kopač-Boštjan, Emil Štraus-Muren, Stane Babnik-Nande, Nada Tavčar, Drago Nahtigal-Dabo, Vinko Magister, Ferdinand Dolinar-Miklavž, Milan Istenič-Igor, Leopold Oblak-Rojc, Janez Govekar, Pavel Kristan, Anton Žakelj.

Najtežje je bilo, ker vsi borci niso imeli orožja. Ostali so bili oboroženi s puškami in mitraljezom zbrojevko. Kljub oborožitvi pa so imeli minimalno zalogo municije in ročnih granat.

Borci, ki so v bivaču slišali tri strele stražarja, so počivali. Budna sta bila le Miklavž in Dabo. Ko sta zaslišala strele, sta takoj skočila iz bivača. Nemci so takoj pričeli od vseh strani z mitraljezi streljati na bivač. Borci v bivaču so skočili pokonci, vendar niso vsi mogli iz bivača, ker so Nemci z mitraljezom paralizirali vhod. Komisar Kostja je z mitraljezom skočil pred vhod bivača in odprl ogenj. Medtem so se Nemci v belih haljah že tako približali bivaču, da so lahko metali ročne granate štilarice pred bivač in nanj. Ena granata je priletela pred vhod bivača ter ubila komisarja Kostjo. Nato je mitraljez zgrabil mitraljezec Zdravko, a tudi njega je kmalu ubila granata. Nemci so zasipali bivač z granatami in kričali partizanom, naj se predajo. Ti pa so odgovorili, da raje umro, kot bi se predali. Ko je ranjeni komandir Bine videl, da ni več izhoda, je v objemu svoje zaročenke Nade obema končal življenje z ročno granato. Granate, ki so padale v bivač, so huje ranile ali ubile vse borce.

Po končani borbi so na bojišču obležali komandir Bine, komisar Kostja, Nada, Skobec, Boštjan, Nande in Zdravko, najtežje pa sta bila ranjena Muren in Igor. Ko je Muren ozdravel, so ga Nemci kot talca ustrelili v Šentvidu pri Ljubljani. Igor se je dalj časa zdravil v bolnišnici. Ko je za silo ozdravel, je bil poslan v bazo Goričane, od koder se je leta 1944 ponovno vrnil v NOV. Pavel Kristan in Vinko Magister sta bila kot ujetnika poslana v taborišče Dachau, od koder sta se po vojni komaj živa vrnila v domovino. Janez Govekar je bil zaprt v Begunjah. Po mučenju, ki jih je tu pretrpel, so ga Nemci 22. marca 1945 ustrelili kot talca v Moravčah. Anton Žakelj se je po zajetju predal Nemcem in se vdinjal v izdajalsko službo pri nemški policiji na Gorenjskem, dokler ga ni zadela roka pravice.

Izguba prekaljenih borcev, zlasti komandirja Bineta, komisarja Kostje in ostalih tovarišev na Lovskem brdu je težko prizadela Poljansko četo, še težji pa je bil odmev med prebivalstvom s tega področja, ki so neumorno podpirali in sodelovali z narodnoosvobodilnim gibanjem.

Dobro nam je ostal v spominu hrabri mitraljezec Bine. Izkazal se je pri raznih akcijah, posebno leta 1942 pri napadu na nemško postojanko v Črnem vrhu nad Poljanami. Za te zasluge in hrabrost je bil imenovan za komandirja Poljanske čete. Komisar Kostja in njegova hrabrost ter njegovo neumorno politično delo v četi in tovarštvo nam bo ostalo vedno v spominu. Tudi mitraljezec Zdravko, Muren, Boštjan, Skobec, Nada, Dabo in drugi so bili prekaljeni borci, in spomin nanje bo vedno živ.

Visoko zapadli sneg je konec meseca januarja pričel vidno kopneti. Prve dni meseca februarja je pričelo močno deževati. Potok ob bivaču je močno narasel. Tega dežja streha v bivaču ni več vzdržala in je ponekod

začela močno puščati. Da bi se ubranili, smo pod strop bivaka napeli šotorska krila, po katerih se je voda odtekala v podstavljene lonce.

Dež je pospešil, da je sneg skoraj skopnel. Vse to je bilo za nas ugodno. Pripravljali smo se, da za vselej zapustimo bivač, kjer smo preživel naj-hujšo zimo. Prve dni meseca februarja 1943 je bila poslana na pohod skupina borcev, ki so jo sestavljali Stane Ponomarenko, Anton Zakelj-Gašper, Stane Primožič-Gorazd in Anton Erznožnik-Sulc v Graščno dolino pod Svetimi Tremi kralji, da bi tam na minirani državni meji med Italijo in Nemčijo nabrali ročne granate za boljšo opremo naše edinice. Pri tej akciji pa so imeli nesrečo. Gašper je nevede sprožil nagazno mino »muštafarico« in po nekaj dneh podlegel ranam na kmetiji Frančiške Cigale, po domače Pri Laznarju v Opalah. Umrli je 7. februarja 1943. Svojci so ga pokopali na pokopališču pri Svetih Treh kraljih nad Žirmi. Težje je bil ranjen tudi Gorazd, lažje pa Stane. S smrtjo Gašperja je naš vod izgubil prvega borca na Žirovskem vrhu. Kljub tej nesreči smo pozneje nabrali dovolj granat in se dobro oborožili.

Nekaj dni pred Gašperjevo smrtjo smo za vedno zapustili »avtobus« in se umaknili na Žirovski vrh.

Dne 7. februarja zvečer so tovariš Bar, Ljubo, Jurček, Svarun, Iztok in rajonski sekretar Žirovnik odšli v Žiri do kmeta Krištana v Jarčji dolini. Tu jih je pričakalo 7 novih prostovoljcev iz Škofje Loke in Žirov. Ti so bili: Zoran Kopač-Živko iz Nove vasi (Žiri), Niko Blaznik-Rado iz Žirov, Andrej Smole-Muren iz Škofje Loke, Janko Polajnar-Vane iz Češnjice, partizan Božo (priimek neznan, z imenom Tone), nazadnje zaposlen kot mizar pri mizarskem mojstru Jožetu Peternejlu v Škofji Loki, Strojko Poljanšek-Stojan iz Dobračeve (Žiri) in Jože Poljanšek-Bojan iz Dobračeve (Žiri). Ti so prinesli s seboj tri mavzarice in municijo. Nekaj dni zatem smo prejeli s posredovanjem imenovanih tovarišev še en mitraljez in zaboj municije.

Zdaj je postalo v naši edinici še bolj živahno. Rado in Živko sta bila zelo vesela fanta in dobra pevca, oba sta imela tudi vojaške izkušnje in sta že odslužila vojaški rok v bivši jugoslovanski vojski. Živko je dobil v vojski tudi medaljo dobrega strelca. Kmalu sta bila postavljena na položaj vodnikov v Poljanski četi. Živko je bil meseca aprila 1943 imenovan za komandirja Poljanske čete. Na tem položaju je ostal vse do svoje smrti. Dne 15. julija 1943 je bil od Nemcev ranjen v nogo, in sicer na Martinj vrhu pod Blegašem. Ranjenec se je zatekel v mlin Karlovec v Dolenjo raven pod Blegašem. Dne 16. julija 1943 ga je zgodaj zjutraj odkrila s psom 7-članska orožniška patrulja z Javorij nad Poljanami. Nemci so ga na begu zverinsko ubili.

Z Žirovskega vrha smo odšli na Blegaš, Malo Jelovico in dalje na Mladi vrh nad Malenskim vrhom. Ko smo se zadrževali v Poljanskih hribih, so se nam pridružili še nekateri borci Škofjeloškega bataljona. Med njimi so bili: Silvo Stibel-Dimač, Franko Kesič-Cene, Adolf Kalan-Muhi, »Sokol« in drugi. Kmalu zatem je bil tov. Bar imenovan za komandanta Škofjeloškega bataljona, tov. Dimač pa za komandirja Poljanske čete.

Po odhodu z Žirovskega vrha smo se šele naučili vseh fines partizanske taktike in konspiracije. V začetku je bilo najtežje, ker sneg še ni popolnoma skopnel. Zato smo morali skrbeti, da smo sled preko cest in važnih komunikacijskih objektov vedno zamaskirali. Skozi nevarne kraje, kjer so bile nemške zasede, smo se vedno kretali v koloni in v razdalji. Edinica se je

kretala le ponoči in v popolni tišini. Če se je veza v koloni pretrgala, se je moral tisti, ki je zvezo izgubil, vrniti in pripeljati ostale do kolone, ki je čakala. Zvezo smo navadno iskali s šepetom »sk-sk-sk«.

Med pohodom nismo smeli kaditi. Kadili smo le, kadar smo počivali, in po izdanem dovoljenju. Navadno je bil tak počitek v dolinah ali grapah, kjer smo lahko prižigali cigarete pod telovniki, držeč cigareto v pesti, da ni bilo videti žara.

Žirovska četa junija 1943 na Žirovskem vrhu. Pod zastavo z daljnogledom na prsih stoji komandir Niko Blaznik-Rado. (Fototeka Loškega muzeja.)

Teritorij Poljanske čete je obsegal hribe in gozdove na desnem in levem bregu Sore od Žirov do Škofje Loke, po gozdovih Blegaša in tja do Davče, kjer smo se nekajkrat sestali tudi z borci Selške čete. Za logorovanje smo imeli stalno izbrana mesta v teh gozdovih. Najboljši pogoji za logorovanje so bili v gozdovih Žirovskega vrha, kjer je bilo dovolj studencev. Navadno smo logorovali v bližini studenca. Zaradi stalno izbranih mest za logorovanje smo morali zelo paziti, da smo po odhodu iz taborišča zakrili za seboj vse sledove. Posebno oprezni smo morali biti pri studencu, kjer smo dobivali vodo in namestili kuhinjo. Posebnost naše kuhinje je bila, da je znal kuhar kuriti brez dima, ki bi nas sicer izdal Nemcem. Najtežje pa je bilo kuriti brez dima v deževnem vremenu. Ob takih dneh smo v taborišču in njegovi okolici nabrali suhih vej in z noži vse lubje postrgali z vej, s čimer smo preprečili, da se z ognja ni kadilo. Za vsako kuho in kurjenje je bil izredno sposoben naš kuhar Albin Ramovž-Tarzan. V taborišču smo imeli tudi skladišče z eno ali več kantami svinjske masti. Mast smo imeli v mlečnih kanglah,

ki so bile v taborišču zakopane. Za shrambo je vedel navadno le intendant in starešinski kader.

Običajno smo taborišča v gozdu menjavali vsako noč, mimogrede pa smo opravljali prehrabene in druge akcije ter hodili na zveze po nove prostovoljce, ki jih je bilo vedno več.

Posebno pozornost smo posvečali stražarskemu mestu, ki je bilo oddaljeno od taborišča, da nas ne bi presenetili Nemci. Kadar smo odšli v napad, smo podrli šotore, pobrali vso opremo in odšli na položaj. Grajali in obsojali pa smo tistega, ki ob takih prilikah ni s seboj odnesel opreme. Stražarsko mesto smo po odhodu iz taborišča vedno zamaskirali, da po njem ni ostalo sledu. Nekoč nismo dovolj zamaskirali stražarskega mesta v gozdu Pardole, kjer smo imeli taborišče pod cesto, ki pelje na Blegoš nad vasjo Delnice v Poljanski dolini. Ko smo se 21. aprila 1943 vrnili v to taborišče, je patrolja nemških orožnikov z Javorij ubila našega stražarja. Po odkritju stražarskega mesta v taborišču so Nemci vsak dan prišli kontrolirat, kdaj bo stražarsko mesto spet zasedeno. Ob taki priliki je padel naš stražar, borec Poljanske čete, Anton Žakelj-Baldo, Balantov iz Žirov.

Na podoben način je padel 25. maja 1943 tudi stražar Žirovske čete Ferdinand Dolinar-Miklavž v Tešarjevem gozdu v Koprivniku pod Mrzlim vrhom pri Žireh. Ustrelila ga je patrolja nemških finančnih straž iz Žirov in se potem takoj umaknila v postojanko.

Žirovska četa je nato večkrat čakala v zasedi nemško finančno patroljo v Mrzlem vrhu, vendar brez uspeha. Nekoč se je nemška patrolja približala naši zasedi s psom. Ko je pes zavohal naša zasedo, ga je zaseda ustrelila. Nemci pa so pobegnili nazaj v postojanko Žiri. Po tej akciji so se Nemci ustrašili partizanov in so poslej prihajali na obhode ob nemško-italijanski državni meji s številčno močnejšimi patroljami finančnih straž.

Izza časa od januarja do maja 1943 sem ohranil v spominu naslednje večje akcije Poljanske čete.

Konec meseca februarja ali v začetku meseca marca 1943 je bila izvršena večja prehrabena akcija — rekvizicija v vasi Javorje nad Poljanami. Tedaj so bili likvidirani tudi nekateri izdajalci. Ob tej priliki je v Javorjah prišlo do streljanja med nami in Nemci. Akcija je brez žrtev popolnoma uspela. V njej je sodelovala tudi Selška četa.

Nekaj pozneje je mitraljezka zaseda naše čete napadla na cesti Trebija—Sovodnj. Pri napadu pa naš mitraljezec ni že s prvim rafalom zadel Nemcev, zaradi česar so vsi trije Švabi skočili z voza v potok Sovodnjico, ki teče ob cesti, in se brodeč po vodi umaknili proti Sovodnju. Dva Nemca sta od presenečenja pustila puške na vozu in pobegnili, tretji pa je imel brzostrelko. Ta je s streljanjem kril umik vseh treh po grapi. Pri tej akciji sta bila ubita oba konja, partizani pa so dobili nekaj opreme in dve puški mavzerici.

Naslednja akcija je bila izvršena 4. aprila 1943. Mitraljezka zaseda borcev Poljanske čete je v grapi Sopotnica pri vasi Log v Poljanski dolini pričakala nemško patroljo, ki je večkrat hodila po tej poti kontrolirat finančno stražo na Črnem vrhu. Zasedo je vodil Dimač, komandir Poljanske čete. Sodelovali so še naslednji borci: mitraljezec Sever, njegov pomočnik Stojan, Miklavž, Jurček, Cveto, Svarun, Bolte in Jelen.

Tega dne je prišla mimo patrolja treh Nemcev, ki so se v razdalji kretali po poti v grapi. Zaseda je vse tri ubila. Branil se je le prvi podoficir, ki je imel brzostrelko in je slučajno padel v zaklon za neko skalo. Zadet je bil v noge. Končno je tudi on omagal. Ob tej priliki je bil v naši zasedi lažje ranjen v nogo samo borec Svarun. Akcija je popolnoma uspela. Zapolnili smo dve brzostrelki, šmajserico in češko brzostrelko, eno puško mauzer in pištolo ter nekaj opreme in nahrbtnik. Podoficir je imel v nahrbtniku več odlikovanj in zvezdic za svoje kamerade na Črnem vrhu, ki so bili odlikovani in povišani za Hitlerjev rojstni dan, ki je bil prav ta dan. Po uspešni akciji sta se z brzostrelkami oborožila tov. Dimač in Svarun, puško pa je dobil Cveto, poznani ostrostrelec v Poljanski četi.

Velike preglavice je tedaj s samostojnimi akcijami povzročil Nemcem komandant bataljona Bar, ki je bil strah in trepet nemških orožniških postaj v Poljanski dolini. Nemci so na njegovo glavo razpisali denarno nagrado.

Skupina borcev Poljanske čete se je pod vodstvom Adolfa Kalana-Mukija meseca marca 1943 pa nalogu četne komande pogosto zadrževala na Žirovskem vrhu. Tod je sprejemala nove prostovoljce, ki so prihajali v partizane iz doline Žirov in okolice, hkrati pa organizirala manjše akcije.

Po likvidaciji nemške patrolje v Poljanski dolini 4. aprila 1943 je Poljanska četa štela že več ko 80 mož. Tedaj smo taborili v gozdu Polhovca nad Logom. V četi smo bili večinoma mladi fantje in nekaj tovarišic. Le nekaterim je bilo več ko 25 let. Ker so bili v četi sami prostovoljci, je med borci vladalo tovarištvo. Kljub naporom in rednim nočnim pohodom je bila morala na izredni višini. Z veseljem smo sodelovali v akcijah in tudi vedno uspeli.

Iz Polhovca smo po tej akciji odšli na Žirovski vrh. Po prihodu v Žirovski vrh se nam je pridružil drugi del čete pod vodstvom tov. Mukija. V tem času je bila v Žirovskem vrhu ustanovljena žirovska četa in formirana na ravnici v gozdiču nad kmetijo Zalesom na Žirovskem vrhu nad Zalo. Z ustanovitvijo Žirovske čete, katere zarodki so nastali že v januarju leta 1943, se je menjal tudi komandni kader v Poljanski četi s komandantom bataljona vred.

Za komandirja Žirovske čete je bil imenovan Adolf Kalan-Muki, za komisarja pa »Sokol«, čigar ime in priimek sta mi ostala nepoznana. Za komandirja Poljanske čete je bil imenovan Zoran Kopač-Živko, za komisarja po Franko Kesič-Cene. Obe četi sta tvorili Poljanski bataljon. Ker je tovariš Bar prevzel delo na terenu, je bil za komandanta imenovan Silvo Štibcl-Dimač.

Iz teh časov mi je ostala v spominu skupna akcija borcev Poljanske in Žirovske čete, ki jo je vodil komandir Žirovske čete tov. Muki.

Tedaj so Nemci prometno zvezo z Žirmi in Škofjo Loko vzdrževali z avtobusom. Ker so partizani že v poletju 1942 na Fužinah pri Žireh zažgali avtobus, so poslej vsak avtobus spremljali oboroženi Nemci, ki so se v dveh jeepih vozili za avtobusom.

Prve dni meseca maja je zaseda Žirovske in Poljanske čete ponovno napadla spremstvo potniškega avtobusa na Fužini. Tedaj je padlo 7 Nemcev, ki so zgoreli v jeepih. Akcija je uspela, vendar naša zaseda ni mogla pobrati orožja, ker se je tedaj slučajno vozila z avtobusom nemška orožniška patrolja »Fužin, ki je prisledla v avtobus pri vasi Selo. Ko je bilo spremstvo napadeno, so Nemci, ki so se vozili z avtobusom, skočili iz avtobusa in

napadli naše zasede v hrbet. Naše zasede so se brez žrtev umaknile na Žirovski vrh, ne da bi ubitim Nemcem pobrale orožje.

Pred to akcijo so se nekateri borci ustavili pri skupini delavcev na Alčevšu na Žirovskem vrhu. Tod so delavci pobirali železo iz bivših jugoslovanskih vojnih utrd in ga s tovornim avtomobilom odvažali v železarno Jesenice. Borci so sklicali delavce, jim govorili o pomenu narodnoosvobodilne borbe ter jim prepovedali še nadalje pobirati železo, češ da je last narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. Takrat so zaplenili tudi tovorni avtomobil, delavcem pa naročili, naj se vrnejo na svoje domove. Z avtomobilom, ki ga je šofiral vodnik Žirovske čete Niko Blaznik-Rado, so se partizani odpeljali na cesto, tamkaj pa so avtomobil zvrnili pod cesto in ga zažgali.

Dogodke, ki sem jih resnično doživel v prvih mesecih leta 1943 v Poljanski četi Gorenjskega odreda, sem popisal ob 20. obletnici v spomin na borce te čete, ki so padli za osvoboditev naše domovine.

Od vseh borcev, ki so bili dne 12. januarja 1943 zbrani pri kočarju Šuštarju v Hlavčih njivah pod vodstvom komandanta Škofjeloškega bataljona Fazana, je padlo 23 tovarišev in sicer: komandant Fazan, njegov kurir Gregče, komandirja Bar in Bine, komisar Kostja ter borci Zdravko, Skobec, Boštjan, Nande, Muren, Nada, Gašper I., Gašper II., Teodorov, Dabo, Rojc, Miklavž, Jelen, Sulc, Svarun, Orlov, Jan in Janez Govekar.